REPOLA-SEURA R.Y.

Repolainen 87

Jäsentiedote 1/2019

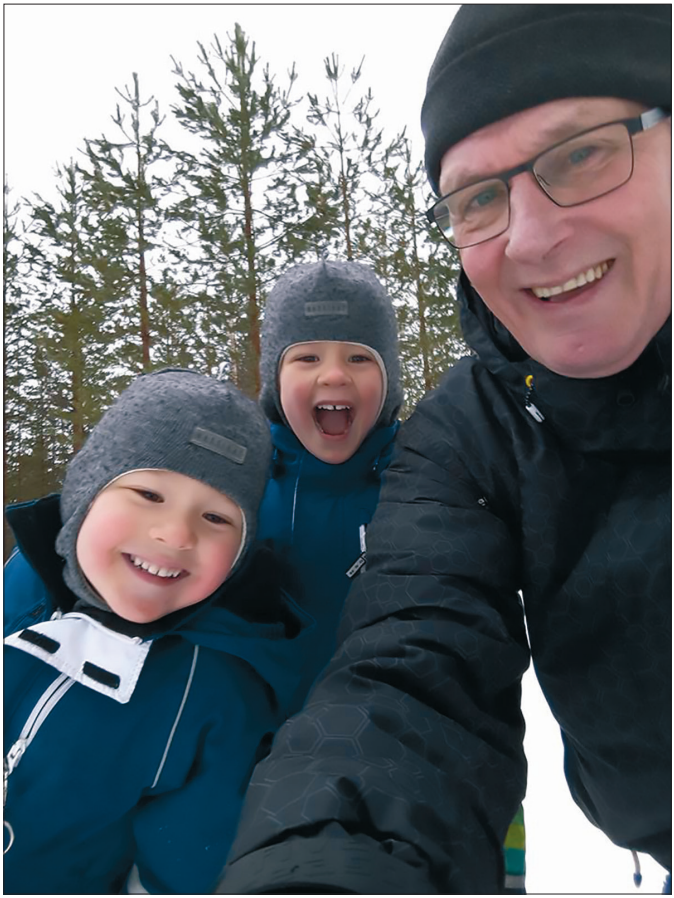

www.repola-seura.net

Repolainen

Repola-seura ry:n jäsenlehti

Numero 87, 1/2019, maaliskuu
Numeron 88 aineisto lähetettävä päätoimittajalle 15.4.2019 mennessä

Päätoimittaja
Lea Tserni-Puittinen
lea.tsernipuittinen@lieksa.fi
puh. 050 520 4121
Kylänlahdentie 24, 81810 Jamali

Toimituskunta
Repola-seuran hallitus

Repola-seura ry

Hallituksen ja toimihenkilöiden yhteystiedot ovat takakannen etusivulla.
Seuran nettisivut ovat osoitteessa www.repola-seura.net,
josta löytyy myös vanhoja Repolaisen numeroita.

Jäsenhakemukset ja osoitteenmuutokset
Jäsensihteeri Päivi Kiiskinen, Kiehiskuja 3, 80140 Joensuu,
gsm 050 511 6580, paivi.kiiskinen1@gmail.com

Vuosijäsenmaksu 25 e, ainaisjäsenmaksu 200 e, kannatusjäsenmaksu 100 e, perheenjäsenmaksu puolisosta ja alle 15-vuotiaasta lapsesta 0 e. Vuosijäsenmaksu maksetaan toukokuussa Repolaisessa oleva viitenumero mainiten.
Seuran pankkitili: Op Polvijärvi, FI05 5354 0420 0466 26.

Painopaikka: Kirjapaino PR-Offset, Joensuu

Kansikuva: *Terveisiä Pohjois-Karjalasta! Seuran puheenjohtaja Ville Pänttönen vunukoittensa Sampsa ja Eljas Kauppisen kanssa talven riemuissa (kuva Ville Pänttönen)*

Puheenjohtajan mietteitä

Taas on aika kokoontua käsittelemään menneen vuoden asioita ja päättämään tulevista. Vuosikokous järjestetään Joensuussa maaliskuun lopulla, toivottavasti Repolan ystäviä saadaan taas paljon koolle. Seuran tulevasta toiminnasta voidaan keskustella sekä alkavan vuoden osalta että pitemmän aikavälin tavoitteista.

Repolan historiaa tullaan käsittelemään sadan vuoden takaisten tapahtumien valossa, kuuluihan Repola silloin omasta halustaan Suomen nuoreen valtioon. Olosuhteet olivat useista eri syistä hankalat, päällimmäisenä katovuosien seurauksena elintarvikepula. Elintarvikkeita tuotiin lähinnä Lieksan kautta Repolaan, mutta määrät olivat vähäisiä ja jakelussakin oli ongelmia. Hallinnon virkamiehet tulivat Suomesta eikä heillä ollut paikallistuntemusta. Turvallisuutta valvomaan oli perustettu suojeluskunta-osastoja mutta Venäjän vaikutus oli silti voimakasta.

Rajan avonaisuus oli olemassa mutta repolalaiset joutuivat ilmoittamaan matkoistaan viranomaisille. Luettelot matkustusilmoituksista ovat nähtävissä Kansallisarkistossa, sieltä olen poiminut otteita oman sukuni matkoista eri puolille silloista Suomea, pääasiassa Lieksaan ja Joensuuhun. Matkojen tarkoituksia ei ole kirjattu, tarinat kertovat ”Porajärven siian” eli pirtun tai kotipolttoisen kuljetuksista, myös sotilastarvikkeita kerrotaan viedyn ”rajan” yli. Näitä tarinoita kannattaa kirjata edelleen muistiin jälkipolvien luettaviksi.

Seuran tulevien vuosien toiminnassa pitäisi huomioida myös niitä asioita, henkilöitä tai tapahtumia, joissa repolalaiset sukujuuret omaavat henkilöt ovat saaneet aikaan uusissa ympyröissä. Tiedämme, kuinka merkittävää on ollut repolalaisten kauppias- tai liikemiessukujen vaikutus Suomen talouselämässä lähinnä Itä-Suomessa, mutta vähemmälle on jäänyt laajempi tietous sivistyksen ja kulttuurin piirissä toimineista. Opettajina eri puolilla maata on toiminut monia repolalaisia tai heidän jälkikasvuaan, musiikin parissa on myös sekä harrastajina että ammattilaisina toiminut monia henkilöitä. Maatalouden, saha- ja koneteollisuuden, liikenteen, rakennusalan ja monen muun alan piirissä on

aikanaan pakolaisina tai muuten Suomeen tulleitten repolalaisten jälkikasvua toiminut menestyksekkäästi.

Kun aika kuluu ja aikanaan vaietut asiat saavat uutta merkitystä, voisi mielestäni seuran toimesta tuoda näitä toisen, kolmannen tai jopa neljännen polven ”repolalaisia” ja heidän saavutuksiaan tuoda esiin. Tässä voisimme ottaa mallia pohjalaisesta ”vaatimattomuudesta”. Omia sukujuuria selvittäessäni tulee vieläkin esiin henkilöitä ja heidän saavutuksia aivan uusilla elämänaloilla. Joskus vielä laadin laajan selvityksen Panteleimon Kirilinpojan (ensimmäinen Pänttö) jälkikasvusta sekä Suomessa että Karjalassa, ”isälinjan” mukaan olen 8. sukupolvea ja kasvamassa on myös 9. ja 10. sukupolvi Pänttösiä. Naispuolisten osalta on todettava, että työ on enemmän aikaa vaativaa, mutta myös antoisaa ja palkitsevaa.

Pänttösen pojat, 9. ja 10. sukupolvi Omelian Pänttösiä. Tero Villenpoika Pänttönen kaksostensa Aarnon ja Väinön kera (kuva Ville Pänttönen)

Vielä seuramme taloudesta: vaikka taloustilanne on vakaa, on Repola-kirjojen myynnillä saatava tulo edelleen tärkeää. Jäsenmaksu ei enää kata Repolaisen painatus- ja postituskuluja ja olemme lähiaikoina uuden tilanteen edessä. Tulevan syksyn aikana joudumme harkitsemaan jäsenlehden ilmestymiskertojen vähentämistä ja/tai jakelun kanavien uudistamista.

Vetoan vuosijäseniimme: jäsenmaksun maksaminen on seuralle ja jäsenille toiminnan perusedellytys, Hoidetaan jäsenvelvoite vastuullisesti kuntoon ajoissa!

Ville Pänttönen,
puheenjohtaja

Sakkus-Pekan matkassa

Pekka Sakkunen muistetaan Lieksassa iloisena ja eläväisenä karjalaisena miehenä, jota käytiin mielellään tapaamassa ja kuuntelemassa hänen tarinoitaan ja kansanmiehen syvää viisautta. Saattoipa kävijä innostaa Pekan ottamaan huuliharpun huulilleen, jolloin vieras sai kuulla sekä railakkaita karjalaisia kansantansseja että surullisen haikeita venäläisiä säveliä kaukaa keisarivallan ajoilta. Eikä ripaskan tanssiminenkaan ollut Pekalle vierasta.

Pekka Sakkunen oli syntynyt Repolan Kiimanvaarassa Kargiejärven rannalla kesäkuun viidentenä päivänä vuonna 1892 Vasseli Sakkusen ja hänen vaimonsa Iron viidentenä lapsena. Kiimavaaran kylä ja sen kolmenkymmenen talon asukkaat elivät tuolloin elämäänsä lähes täydellisessä omavaraistaloudessa. Järvi antoi kaloja ja metsät riistaa. Joskus kellistettin karhu tai kajautettiin hirvi, niin sitä lihaa riitti. Pekan kotona oli hevonen, muutama lehmä ja lampaita. Siihen aikaan poltettiin vielä kaskea, tehtiin naurishuhtia ja viljeltiin kauraa, ohraa ja ruista. Pekan muistelujen mukaan edes tulitikkuja ei ollut. Koivunkäävästä tehdyt tulukset iskivät tulta. Tarinat ja suakkunat kuunneltiin iltaisin päreen valossa. Pyhiksi paistettiin piirakoita, sultsinoita ja kakkaroita. Kalakukkoja tehtiin kerralla useita. Kun nämä avokukot nostettiin paistettuina pirtin orsille ja peitetiin liinoilla, näkyi siellä ylhäältä eripituisia kalanpyrstöjä liinojen alta. Kaskenkaato oli raskasta työtä, samoin polttopuiden hankinta alkeellisilla välineillä, mutta niissä töissä nuorten miesten voimat kasvoivat. Pekka oli notkea kuin tuohilevy ja voima hyllyi hartioissa.

Pessakat kuuluivat kylän nuorten elämään. Elokuussa oli Bohrodsha-pyhä, jolloin koko Repolan alueelta väkeä saapui Kiimanvaaraan. Tanssittiin taljankan tahdissa. Nuoret brihat istuivat neitosensa puarassa eli vieressä ja rohkeimmat jopa suukottelivat eli tshubasivat. Monta avioliittoa sai alkunsa ja ne kestivät aina elämän loppuun saakka.

Tsaarin armeijassa ja vankeudessa

Pekka kävi Venäjän kansakoulua neljä luokkaa ja suoritti aikanaan sotapalveluksen. Kesäkuussa 1914 tuli Pekalle määräys lähteä Kronstadtiin ja sieltä edelleen maailmansotaan kohti Itä-Preussia, Varsovaa ja taisteluita. Masurian suurtais-

teluissa talvella Pekka haavoittui. Kaksi Venäjän armeijakuntaa jäi mottiin ja saksalaisten vangiksi. Pekka vietiin tuhansien muiden joukossa Tuchelin sotavankileirille. Leirin sairaalassa Pekkaa hoidettiin kolme kuukautta. Toivuttuaan Pekka sai komennuksen leiriltä maatilalle kyntötöihin. Sitten vahvan vangin matka vei Elsass-Lothringeniin Ranskan rajalle punapuiden kaatoon ja runkojen haalaamiseen rautatievaunuihin. Pekka päätti karata toisen vangin kanssa heti kun tilaisuus tulisi. Keväällä 1916 Pekka ja vankitoverinsa piiloituivat punapuurunkojen väliin junavaunuun. Juna kulki pitkälle Saksan puolelle ja kaverukset pysyivät kyydissä, kunnes eräällä väliasemalla he hyppäsivät pois junasta. Matka kohti Puolaa ja Venäjää oli alkanut: kesän ja syksyn ajan karkulaiset matkasivat ja piileskelivät, mutta sitten he jäivät kiinni ja heidät toimitettiin Allesteinin sotavankileirille. Siellä Pekka joutui taas maatöihin erään leskirouvan maatilalle. Pekka oli niin hyvä töissään, että rouva itki Pekan perään sodan lopussa. Kotimatka vuonna 1918 eteni Saksasta Danzigin ja Libaun kautta Pietariin. Sieltä edelleen Petroskoin ja Porajärven kautta hän kävellä jurppaili tai matkasi satunnaisten hevoskyytien avulla Kiimanvaaraan. Ilo Pekan paluusta oli kotona suuri. Vanhemmat olivat vielä elossa.

Muurmannin kautta Suomeen

Kotona oli kuitenkin puute kaikesta. Hirvenlihaa oli kyllä riippumassa aitassa, mutta suolaa ei ollut. Ruokatilanteen huonontuessa kylässä nuoria, asetaitoisia miehiä houkuteltiin lähtemään englantilaisten riveihin Murmannille. Siellä Pekka sinnitteli aikansa. Kylmä ja tuulinen paikka ei häntä miellyttänyt ja niinpä hän palasi kotikyläänsä. Syynä lienee ollut myös se, että englantilaisten voima alkoi vähetä ja että venäläiset saivat yhä enemmän vaikutusvaltaa. Kun tilanne näin alkoi muuttua karjalalaisille epäedulliseksi, alkoivat Repolan miehet palata takaisin katuvaisina ja pettyneinä.

Olot Karjalassa jatkuivat rauhattomina. Kaikenlaisia huhuja liikkui ja ihmisiä katosi. Pekka kertoo, että ”jalat olivat löyhässä ja niin mie pistelin vähän eväitä konttiin, tempaisin illan kaihkussa sukset tuvan seinältä ja tuulen nujakassa lähin hiihtelemään kohti Suomee”. Kahdeksan serkkua lähti samaan matkaan. Kuhmoon tullessaan Pekalla oli mukanaan ”vain nöyrä mieli ja tyhjä maha”. Hyvät ihmiset Suomessa antoivat höylisti ruokaa ja yösijaa.

Lieksaan töihin

Kuhmosta matka eteni Lieksaan, jossa hän pääsi Saimaan Lauttausyhdistyksen hommiin, kesällä proomulle ja talvella tukkitöihin. Pankakosken tehtaalle Enso-Gutzeitin palvelukseen hän tuli vuonna 1928. Tehdas uusi koneitaan ja Pekkaa tarvittiin tulkiksi saksalaisille asentajille. Vahvalle miehelle oli töitä myös tehtaassa, kärrääjänä, lastaajana ja hollanterimiehenä. Välillä liikkuvainen mies työskenteli savotoilla, mutta palasi taas tehtaalle. Uittohommat Lieksan joella olivat Pekalle mieluisampia töitä. Hän kehui laskeneensa kaikki Lieksanjoen kosket ja laskeneensa Ruunaan vuolaat kosket jopa kahdella veneellä yhtä aikaa. Pekka löysi elämänkumppanikseen Anna Torvisen. Sakkuset asuivat mökissään Pankakosken Hangaspurolla, josta käsin Pekka kävi töissä Pankakosken kartonkitehtaalla. Vaimo-Annan nähtiin mielellään kalastelevan puron varressa. Pariskunnan ainoa poika menehtyi lapsena.

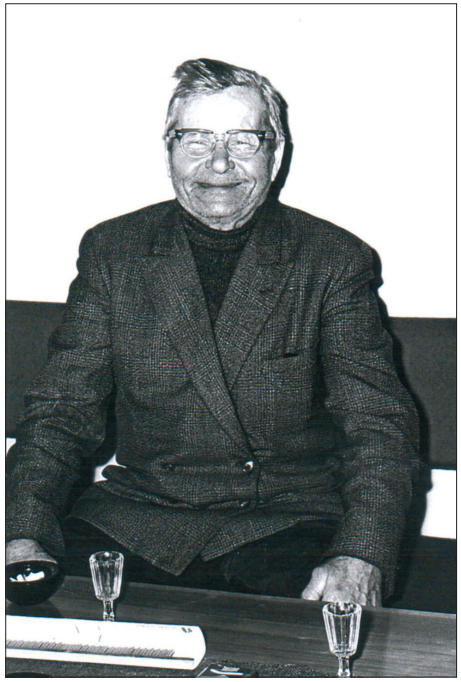

Iloinen mies Pekka Sakkunen Lieksan Pankakoskelta (kuva Esa Pääkkönen

”Enhän mie vanha ole, vaikka ikävuossii on paljonnii”

Pekkaa ei nähty koskaan mieli matalana. Hän jäi eläkkeelle ikänsä vuoksi vuonna 1957, vaikka työkuntoa olisi vielä ollut. Pekan eläköidyttyä pariskunta muutti Putaansalmelle Pankajärven rantaan kymmenisen kilometriä Pankakoskelta Ruunaaseen päin. Aika kului kalastellessa, marjastaessa ja kylämatkoilla. Saksalaisten matkailijoiden löytäessä tiensä Ruunaan koskille sai Pekka puhua taitamaansa saksaa heidän kanssa. Pekka kuoli kotonaan punaisessa mökissään 31.1.1982.

Lähteet:
Reino Räty, haastattelu
Raimo Määttä, haastattelu
Esa Pääkkönen, haastattelu

Lea Tserni-Puittinen

Kävikö Pertti Virtaranta koskaan Repolassa?

Akateemikko, kielitieteilijä Pertti Virtarannan syntymästä tuli viime vuoden toukokuussa kuluneeksi sata vuotta. Sen kunniaksi häntä on muisteltu seminaareissa ja myös juhlakirjassa *Täyttä työtä. Pertti Virtarannan satavuotismuisto*. Virtaranta tunnetaan erityisesti monista kenttätyömatkoistaan rajan takaiseen Karjalaan. Hän pääsi 1950-, 1960- ja 1970-luvuilla kyliin, joihin suomalaisten oli noihin aikoihin erittäin vaikeaa päästä.

Mutta kävikö Virtaranta koskaan Repolassa? Tähän kysymykseen aloin etsiä vastausta muistokirjasta ja seminaariaineistoista, jotka ohjasivat tutustumaan myös hänen omiin kirjoituksiinsa.

Aika lähelle Repolaa Virtaranta pääsi jo jatkosodan aikana, jolloin hän oli Karjalassa huoltojoukkojen valistusupseerina. Tuolloin hän haastatteli kylissä karjalan puhujia ja teki muistiinpanoja, joiden pohjalta julkaisi sodan jälkeen tutkielman. Yksi hänen tuolloisista tutkimuskylistään oli Lupasalmi, joka sijaitsi Porajärven puolella kymmenkunta kilometriä Repolan pitäjän etelärajasta. Lupasalmessa hän oli kaksi viikkoa vuonna 1943.

Sodan jälkeisillä tutkimusmatkoilla hän kävi lähimpänä Repolaa syyskuussa 1972. Tuolloin hän teki vaimonsa Helmi Virtarannan kanssa lähes kuukauden kestäneen matkan Neuvosto-Karjalaan. Karjalan Heimossa 11–12/1972 on julkaistu heidän kirjoittamansa kertomus matkasta. Matka oli Pertti Virtarannalle jo kahdestoista tutkimusmatka Neuvostoliittoon.

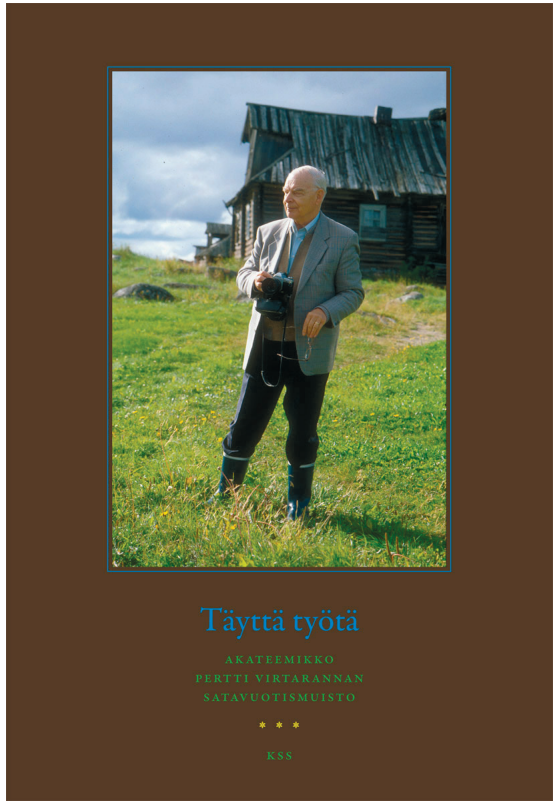

Karjalan Sivistysseura julkaisi viime vuonna kirjan Täyttä työtä. Pertti Virtarannan satavuotismuisto (kuva Kss)

Matkan yhtenä kohteena oli Rukajärven seutu. Matka sinne alkoi junalla Muurmannin rataa pitkin Nadvoitsan asemalle, josta jatkettiin autolla Rukajärvelle. Mukana oppaana Virtarannoilla oli Juho Miettinen Karjalan tiedeakatemiasta. Rukajärveltä saatiin arvokasta kielenainesta ja itkuvirsiä.

Kun Rukajärvellä oli nauhoitettu muutama päivä, käytiin 37 kilometrin päässä Ontajärvellä, jossa oli ”vanha karjalaiskylä ja sen vieressä uusi lähes tuhannen asukkaan metsätyökeskus”. Kun yleensä Karjalassa parhaat kertojat olivat naisia, osoittautuivat Ontajärvellä parhaiksi miehet.

Rukajärven suunnan viimeinen työskentelypaikka oli Tiiksi, joka

oli tuolloin yli tuhannen asukkaan metsätyökeskus. Siellä asui monista eri kylistä tulleita karjalaisia, joten siellä oli tilaisuus saada talteen harvinaisiakin murteita. Vielä lähtöpäivää edeltäneenä iltana nauhurit pyörivät kahdessa talossa yömyöhään. Toiseen oli puhumassa Maria Nikiforovna Triifanova, joka oli syntynyt Repolan Kiimanvaarassa ja mennyt miehelään Saarenpäässä.

Virtaranta tallensi siis matkoillaan myös Repolan alueen murretta, mutta Repolaan asti hän ei varsinaisilla tutkimusmatkoillaan päässyt. Virtaranta oli mukana 1990-luvulla Juminkeon edeltäjän, Kuhmon kulttuurikornitsan järjestämillä matkoilla. Markku Nieminen kertoo *Täyttä työtä* -muistelukirjassa, miten he vuonna 1993 ajoivat Virtarannan kanssa Himolasta Pieningänsalon halki Kostamukseen. Tämä tiehän kulkee entisen Repolan pitäjän aivan itäisintä reunaa. Vastaus otsikon kysymykseen siis on, että käväisi Pertti Virtaranta kerran muinaisen Repolan alueella. Matkalla oltiin kuitenkin iltamyöhään, joten hän ehkä nukkui valtaosan ajasta.

Pertti Rannikko

Lunta riittänee tänäkin talvena Lentieran kylässä, joka sijaitsee Venäjän puolella Lieksan korkeudella parinkymmenen kilometrin päässä Suomen rajalta (kuva Raimo Määttä)

Repola-kirja huomattiin

Runsas vuosi on kulunut siitä, kun Repola-seura julkaisi joulukuussa 2017 kirjan ”REPOLA – Elämää ja ihmisiä kahdella puolella rajaa”. Onkin sopiva aika arvioida, miten kirjahanke onnistui ja miten kirja otettiin vastaan.

Repola-seuran hallitus lähti suunnittelemaan kirjaa vuonna 2015 seuran täyttäessä 30 vuotta. Juhlatilaisuuden järjestäminen ei innostanut hallituksen jäseniä. Repola-aiheisen kirjan ajateltiin saavuttavan paremmin seuran jäsenet ja jättävän pysyvämmän jäljen. Näin näyttää myös käyneen, sillä kirjan ensimmäinen 350 kappaleen painos myytiin loppuun parissa kuukaudessa ja lisäpainos jouduttiin tilaamaan jo helmikuussa.

Uusia Repolasta kiinnostuneita

Kirja saatiin myyntiin sopivasti joulun alla, jolloin monet ostivat sitä myös lahjaksi jälkipolville. Näin näyttää toteutuneen myös asettamamme tavoite, että kirjan avulla saataisiin uusia ja nuorempia sukupolvia kiinnostumaan Repolasta.

Kirja kiinnosti myös monia ihmisiä, joilla ei ole repolalaista sukutaustaa. Kirjan ostajia löytyi runsaasti erityisesti Lieksasta, jonka paikallishistoriaan Repola läheisesti liittyy. Repola-kirja oli vuonna 2018 Lieksan kirjaston eniten lainattu tietokirja. Pohjois-Karjalan kunnat kattavan Vaarakirjaston kirjatoista kirjaa on lainattu jo 170 kertaa. Kirja on lainattavissa myös monissa muissa Suomen kirjastoissa.

Repola-kirja sai heti julkistamisen jälkeen myönteistä mediajulkisuutta. Sitä esiteltiin televisiossa Itä-Suomen uutisissa ja Ylen uutisten verkkosivuilla. Perusteelliset kirja-arvostelut julkaistiin tuoreeltaan Karjalaisessa, Karjala-lehdessä, Karjalan Heimossa, Repolaisessa ja myöhemmin myös Lieksan Lehdessä.

Petroskoissa ilmestyneistä sanomalehdistä kirjaa esittelivät ja arvioivat suomenkielinen Karjalan Sanomat ja karjalankielinen Oma Mua. Myös kaksi tieteellistä aikakauslehteä, Venäjän ja Itä-Euroopan tutkijoiden Idäntutkimus ja sukututkimuksen seura Genos, julkaisivat Repola-kirjasta laajan kirja-arvion.

Kirja-arvioista poimittua

”Kirja ei olis ilmeštyn ilman repolaisien aktiivisutta. Šinne on poimittu Repol’an alovehella eläjien

muisselmie ta kertomukšie, Šuomeh muuttanuijen šukutarinoita ta kuvaukšie yhtehisistä Repol'an matoista, mitä Repola-seura ry järještäy 1990-luvulta." *Oma Mua 14.2.2018, Natto Varpuni*

"Kun kirjoittajia on paljon ja aihepiiri monipuolinen, on aineisto väkisinkin vähän epätasainen. Häiritsevää se ei kuitenkaan ole. Tällaista teosta läpi käydessään lukija voi hyppiä lukuja yli ja lukea jaksoja missä järjestyksessä haluaa. Osa osuuksista on tiukkaa asiatekstiä ja osassa tunne nousee pintaan." *Karjalan Heimo 1-2/2018, Aila-Liisa Laurila*

"Kirjan vahvuus on sen looginen, lähes kronologinen rakenne, joka on luotu ryhmittelemällä kirjoitukset edellä mainittuun viiteen osaan sekä lisäämällä jokaisen artikkelin alkuun lyhyt johdantokappale. Johdannot kuvaavat, mihin ajanjaksoon kirjoitus sijoittuu, mihin materiaaliin se perustuu sekä ketä ovat siinä esiintyvät ihmiset. Nämä yhdessä Repolan historiasta kertovan johdanto-osan ohella muodostavat kirjalle selkeän rungon." *Idäntutkimus 1/2018, Virpi Kaisto*

"Teos on toimitettu taitavasti. Pienoisartikkelit ovat helppolukuisia ja tasalaatuisia. Osuudet muodostavat eheän ja johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden, vaikka ne perustuvatkin hyvinkin eriaikaisiin aineistoihin. Yhteiset kokemukset toistuvat monissa teksteissä, mutta eivät häiritsevässä määrin. Pikemminkin ne vahvistavat kerrotun todistusvoimaa." *Genos 4/2018, Anu Koskivirta*

"Haastattelujen ja arjen kuvausten ansiosta kirjan teksti on helppolukuista. Myös tutkimuksiin perustuvat artikkelit on toimitettu lukijaystävällisesti. Karttaliitteet ja monipuolinen kuvitus lisäävät kirjan kiinnostavuutta. Repola-kirjaa voi suositella jokaiselle Karjalasta ja karjalaisuudesta, ei vain Repolasta ja repolalaisuudesta kiinnostuneelle." *Karjala 11.1.2018, Matti Ronkainen*

"Repola-kirja sisältää paljon kulttuurihistoriaa ja rankkoja ihmiskohtaloita. Repolalaisten muuttoliikkeistä, maanpakolaisuudesta ja evakkojen kokemasta syrjinnästä Suomessa voi ottaa oppia nykyajan maahanmuuttajien kotouttamisessakin." *Karjalainen 19.12.2017 & Karjalan Sanomat 17.1.2018, Pentti Stranius*

"Analyyttisesti suuntautunut lukija saattaa kaivata vielä tarkempaa tietoa ja laveampaa elämänkirjoa mukaan, mutta näiden puitteiden ja lähteiden perusteella sitä on helpompi lähteä hakemaan ja hahmottamaan sekä myös tunnistaa merkitysyhteyksiä." *Repolainen 1/2018, Lea Tajakka*

Pertti Rannikko

Historia

Repola eli vielä nousukautta 1960–1970-luvuilla, mutta pian alkoi taantuminen metsätyökylänä.

Repola ja repolalaiset historian myllerryksissä

Pertti Rannikon toimittama Repola-kirja sisältää paljon kulttuurihistoriaa ja rankkoja ihmiskohtaloita.

Kirja

Rannikko, Pertti (Toim.). Repola. Elämää ja ihmisiä kahdella puolella rajaa. Repola-Seura r.y., Lasermedia Oy 2017, 272 s.

Tutkimustyö

Professori **Pertti Rannikon** toimittama Repola-kirja on luonteva jatko hänen tutkimustyölleen rajaseudun pienpitäjissä. Rannikko on ahkeroinut viime vuosikymmeninä muun muassa Hattuvaarassa, Sivakassa ja Rasimäessä Suomessa sekä Venäjän puolella Koivuselässä ja Repolassa. Hän on Repola-seuran pitkäaikaisena puheenjohtajana järjestänyt matkoja Venäjän Karjalaan ja myös toimittanut repolalaisten omaa lehteä.

Ilman repolalaisten aktiivisuutta molemmin puolin rajaa kirja ei olisi siltä ilmestynyt. Tarton rauhan jälkeen 1920-luvun alussa muuttaneiden repolalaisten jälkeläiset ovat mukana kirjoittajina ja Venäjän Karjalaan jääneet sukulaiset puolestaan Pertti Rannikon haastateltavina.

Tarinoista muotoutuu vähän sirpalemainen, mutta silti monipuolinen kokonaisuus siitä, mitä Repola ja repolalaisuus pitävät sisällään, kun suvut ja perheetkin joutuivat erilleen eri maihin.

Yhteys ja juuret löytyivät monen kohdalla oikeastaan vasta Neuvostoliiton hajottua 1991. Tämä pitkä historiallinen "elämänkaari" sisältyy monen kirjoittajan artikkeliin.

Repola-kirjan alkuluvussa Rannikko ja Lieksan kulttuurisihteeri **Asko Saarelainen** esittelevät Repolan historian monet myllerrykset. Saarelaisen spesiaaliartikkeli käsittelee perusteellisesti rajan yli ulottuvaa puukauppaa.

Siitä saa hyvän kuvan Lieksan ja Joensuun alueen kasvun ja sahateollisuuden alkulähteistä: Repola oli keskeinen raaka-aineen toimittaja. Puu kulki (suljetusta rajasta huolimatta) ensin uittamalla Lieksanjokea pitkin, sitten maanteitse Inarin rajanylityspaikan kautta.

Suomeen eri aikoina päätyneiden repolalaisten artikkelit ovat mielenkiintoisia historiallisia kuvauksia suvun vaiheista ja elämästä Repolan kyllilä neuvostovallan ensi vuosikymmeninä.

Rannikon haastattelemat repolalaiset Venäjällä taas kertovat paljon neuvostoajasta myös toisen maailmansodan jälkeen.

Bolshevikkivallan vakiintuminen, suomalaisten heimoretket ja Stalinin vainot hajottivat ja jakoivat suvut ja aiheuttivat paljon kärsimystä. Repola-aktivisti **Ville Pänttösen** artikkeli Rajan jakama suku on tästä paljonpuhuva esimerkki, samoin **Heikki Palaskarin** esittelemät ihmiskohtalot.

Helmi Helminen, **Tuula Kilpeläinen**, **Maija Pekkarinen**, **Eija Pääkkö** ja **Lea Tserni-Puittinen** tuovat erilaisilla artikkeleillaan esiin arkipäivän ilmiöitä ja naisnäkökulmaa.

Repola eli vielä nousukautta 1960–1970-luvuilla, mutta pian alkoi taantuminen metsätyökylänä. Neuvostoliiton hajottua väkilukukin on puolittunut, syrjäkylät lähes autioituneet ja muuttuneet kesänviettopaikoiksi.

Aivan ilmeisesti Inarin rajanylityspaikan avaaminen henkilöliikenteelle olisi paitsi kanssakäymistä ja matkailua, myös talouselämää vilkastava toimenpide.

Repola-kirja sisältää paljon kulttuurihistoriaa ja rankkoja ihmiskohtaloita. Repolalaisten muuttoliikkeistä, maanpakolaisuudesta ja evakkojen kokemasta syrjinnästä Suomessa voi ottaa oppia nykyajan maahanmuuttajien kotouttamisessakin.

Pentti Stranius
Kirjoittaja on suomalainen FL, kirjailija, Venäjä-tutkija ja freelance-toimittaja.

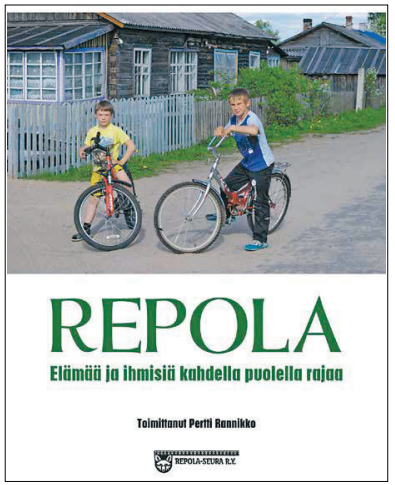

Suomeen eri aikoina päätyneiden repolalaisten artikkelit ovat mielenkiintoisia kuvauksia elämästä neuvostovallan ensi vuosikymmeninä. Venäjän puoleiset repolalaiset taas kertovat paljon neuvostoajasta myös toisen maailmansodan jälkeen.

> Repolalaisten muuttoliikkeistä, maanpakolaisuudesta ja evakkojen kokemasta syrjinnästä Suomessa voi ottaa oppia nykyajan maahanmuuttajien kotouttamisessakin.

Repolan metsätyökeskuksen huoltotilan karjanhoitaja ja muita henkilökuntaa 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa, eturivissä keskellä huoltotilan johtaja Nikolai Tvorogov. KUVA: KIRJAN KUVITUSTA

Jehkimä Pottonen aloitti kauppiaan uran Repolan Haukkasaaressa ja jatkoi sitä 1920-luvulla Suomen puolella Enossa. KUVA: KIRJAN KUVITUSTA

Petroskoissa ilmestyvä suomenkielinen Karjalan Sanomat julkaisi Repola-kirjasta koko sivun kirja-arvion.

Sanomalehtien uutisointia Repolasta alkuvuodesta 1919

Karjala 2.2.1919 Repolan oloista: Matka Repolan kirkolle käy Lieksasta Nurmijärven ja Tuulivaaran kautta ja kestää nykyisillä ”heinähevosilla” noin kaksi vuorokautta. Hevoset ovat huonossa kunnossa rehunpuutteen takia. Suomesta viedään Repolaan elintarvikkeita. Halla vei viljan. Ainoat elintarvikkeet, mitä paikkakunnalta on saatu, ovat kala ja riista. ”Rokkaa” on syöty jokapäiväisenä keittona. Se valmistetaan niin, että suolattuja muikkuja keitetään vedessä ja syödään suurustettuna tai suurustamattomana. Mitään mausteita ei ole, ei myöskään perunaa.

… Myöskin englantilaiset ovat ojentaneet auttavan kätensä vienalaisille, ja paikoin siihen on luottamuksella tartuttu. Niinpä läksi Repolastakin joku aika sitten muutamia kymmeniä punamielisiä nuoria ”Englannin puolelle”. Siellä kuuluvat leipäannokset olevan suuremmat ja ruoka monipuolisempaakuin kotona. Mutta erehdys taisi tulla lähteneille, sillä Muurmannin radalle jouduttuaan lienevät he saaneet astua sotaväkeen bolsevikkeja vastaan.

Elämä Repolassa on rauhallista. Hyökkäyksiä bolshevikkien taholta ei ole odotettavissa. Repolan olot ovat parhaillaan järjestelyn alaisena. Ahkerasti pohditaan kysymystä metsähuijauksien estämisestä, maanjaosta ym. Repolan laajoilla metsillä onkin suuri taloudellinen arvo, kun Lieksan vesistö ulottuu pitäjän kaikkiin kolkkiin. Metsät ovat melkein koskemattomat. Sen sijaan viljeltyä maata on vähän. Taloudellista kehitystä haittaa kulkuneuvojen puutteellisuus. Täällä odotetaan hartaasti rautatietä, joka yhdistäisi Repolan Lieksaan.

Karjala 27.2.1919 Rajantakaisen Karjalan oloista: Repolan ympäristöllä on etelässä venäläisten bolshevikkien joukot ja pohjoispuolella englantilaisten mobilisoimat karjalaisjoukot, jotka eivät ole bolshevikkien palveluksessa, vaan englantilaisen johdon alaisena vartiopalveluksessa rajalla. Rajakahakoita ei ole ollut. Tupakan ja pikkutavaroiden salakuljetusta Venäjälle on ilmennyt jonkin verran. Nälkä hätyyttelee Repolan asukkaita. Karjalaan tuli viime kesänä täydellinen kato. Kaikki paleltui. Ei miesmuistiin muisteta sellaista. Heinäaikaan oli niin kylmä että niityllä käsiä paleli.

Karjalainen 25.3.1919 Tulevaisuuden rautavyö. Suomen-Vienan rata: … Ratkaistaessa kysymystä sopivammasta solmukohdasta Karjalan radalla itään päin lähtevälle radalle tulee Nurmes etusijassa kysymykseen. Ensinnäkin on se paikka suorinta tietä lähinnä Repolan pitäjää, Pohjois-Aunuksen huomattavampaa liikekeskusta. Rata tulisi kulkemaan verrattain tasaisia maisemia ja kohtaavan vähimmin jokien tuottamia esteitä. Voinemme olevat olot jo katsoa sellaisiksi, ett’ei mitään vaikeuksia pitäisi olla radan rakentamiselle Nurmeksesta Repolan kirkolle.

Lähde: Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot

Repola-seura ry:n toimintakertomus toimintakaudelta 1.3.2018-28.2.2019

Yleistä

Repola-seuran 33. toimintakausi oli edellisvuosista poikkeavaa. Kirjamyyntiä tehtiin alkuvuodesta hyvin, lisäpainos otettiin 100 kpl. Loppuvuodesta myynti hiljeni ja kirjaa on edelleen varastossa, samoin kuin aikaisemmin julkaistua Aunuksen Repola kirjaakin.

Vuosikokous pidettiin Joensuussa 17.3.2018, läsnä oli 10 yhdistyksen jäsentä. Merkittävä muutos oli aktiivisen puheenjohtajan Pertti Rannikon jättäytyminen pois seuran toiminnasta. Esitämme Pertti Rannikolle lämpimät kiitokset vuosien työstä ja seuran toiminnan saattamisesta sekä taloudellisesti että toiminnallisesti erittäin hyvälle tasolle.

Yhdistyksen jäsenmäärä on pysynyt lähes ennallaan, joitakin kuolleita jäseniä on poistunut rekistereistä. Uusia ainaisjäseniä ei vuoden aikana ole tullut.

Hallitus

Repola-seuran hallituksena toimi Ville Pänttönen (pj), jäseninä Valentina Afanassieva, Antti Pottonen (varapj), Asko Saarelainen, Jorma Turunen, Lea Tajakka ja Lea Tserni-Puittinen (sihteeri). Hallituksen ulkopuolisena jäsensihteerinä on toiminut Päivi Kiiskinen.

Julkaisutoiminta

Repolainen-lehti ilmestyi vuoden aikana neljä kertaa, painos oli 225 kpl/numero. Lehti on postitettu jäsenlehtenä sekä lisäksi yhteistyökumppaneille Repolassa ja Suomessa. Tavoitteena oli, että jäsenmaksutuloilla katetaan Repolaisen painatus- ja postituskulut. Seuran julkaisemia kirjoja on edelleen saatavissa.

Muu toiminta

Suunniteltua Repolan matkaa ei voitu toteuttaa vähäisen osanottajamäärän vuoksi. Toisena syynä oli matkan kuljetuskustannusten selkeä nousu aikaisempiin vuosiin verrattuna. Yksityishenkilöt ovat matkailleet edelleen Repolassa ja mm Inarin epävirallisen rajanylityspaikan käyttö on lisääntynyt.

Talous

Seuran talous on pysynyt tyydyttävänä, johtuen kirjamyynnin tuotoista. Kustannuspaineita oli Repolaisen postituskulujen nousun johdosta. Tulos oli lähes 400 euroa ylijäämäinen ja oma pääoma on 7.103,78 euroa (v. 2017 6.764,81 euroa). Jäsenmaksu oli vuosijäseniltä 25,00 euroa, ainaisjäsenmaksu 200,00 euroa.

Repola-seura r.y.
Tuloslaskelma 1.1.2018 - 31.12.2018

			2017
Varsinainen toiminta			
Vuosijäsenmaksut	2 154,00		2 730,00
Ainaisjäsenmaksut	-00		800,00
Tukimaksut jäseniltä	100,00		100,00
Jäsen- ja tukimaksut yht.		2 254,00	
Kirjanmyyntitulot	3 990,00		2 050,00
Kirjojen postitusmaksut	4,83		-240,70
Jäsenlehden painatus	-1 557,50		-1 557,50
Jäsenlehden postitus	-1 194,68		-984,60
Jäsenlehden kulut yht,		-2 752,18	
Kokouskulut	-235,00		-84,00
Matkatuotot	-00		2 250,00
Matkakulut	-00		-1 990,00
Matkatuotot		-00	
Pankkikulut	-76,84		-52,65
Korkotuotot	1,91		6,09
Muut kulut	-87,75		-108,63
Varaston arvon muutos	-2 700,00		-2 665,76
Tilikauden tulos	**398,97**		**252,25**

Tase 31.12.2018		2017
Vastaavaa		
Pankkitili Polvijärven Op	6 103,78	9 191,93
Vaihto-omaisuus	1 000,00	2 700,00
Yhteensä	**7 103,78**	**11 891,93**
Vastattavaa		
Vieras pääoma		
Siirtovelat	-00	5 187,12
Oma pääoma 1.1.2018	6 704,81	6 452,56
Tilikauden tulos	398,97	252,25
Oma pääoma 31.12.2018	**7 103,78**	**6 704,81**
Yhteensä	**7 103,78**	**11 891,93**

Вспоминая Пекку Саккунена

Многие помнят Пекку Саккунена, или как его называли Саккус-Пекка, этого общительного, веселого карельского мужика, замечательного рассказчика, радовавшего слушателей юмористическими байками, а иногда и исполнением карельских мелодий на губной гармошке.

Пекка был родом из Кимовар, он родился в 1892 г. В Кимоварах было тогда примерно 30 домов, все растили и делали сами, выращивали овес, ячмень, рожь, охотились, рыбачили. По вечерам собирались на беседы при свете лучины. Спички появились гораздо позже. По праздникам пекли пироги, калитки, рыбники. С детства привыкали к тяжелому труду. На день Святой Богородицы со всей округи съезжались в Кимовары, танцевали под тальянку.

В 1914 г. Пекку призвали в армию, служил в Кронштадте. В первую мировую воевал в Восточной Пруссии, под Варшавой. В одном из боев был ранен и попал в плен. В лагере подлечили и отправили работать на ферму, затем на лесоповал. Осенью 1916 г. с одним из напарников решили бежать, несколько месяцев скрывались, но потом их поймали и снова отправили сначала в лагерь, а затем опять на ферму. После войны Пекка вернулся в Кимовары.

Но и на родине были тяжелые времена. Молодых крепких парней англичане завербовали на мурманский фронт, но у англичан начались трудности, они стали отступать, и многие карелы вернулись домой. Дома тоже было беспокойно, много было непонятного, ходили разные слухи, люди стали исчезать куда-то. Пекка и восемь его двоюродных братьев встали на лыжи и рванули в Финляндию. В Кухмо их встретили хорошо, накормили, расселили по домам.

В Финляндии Пекка поселился в Лиексе, работал на сплаве, на барже. С 1928 г. на заводе концерна Энцо-Гутцайт в Панкакоски. Когда на завод приехали монтажники из Германии, помогал в переводе, так как знал немецкий со времен первой мировой. У Пекки и его жены Анны был один сын, который умер маленьким.

Пекка вышел на пенсию по возрасту в 1957 г., но продолжал участвовать в разных мероприятиях, был переводчиком, когда стали приезжать немецкие туристы. Пекка всегда был оптимистом, с удовольствием общался с людьми. Пекка умер в 1982 г. Он всегда говорил: «Я не старый, мне только лет много!»

Леа Черни-Пуйттинен

В статье использованы газетные материалы и интервью с Рейно Рятю, Раймо Мяяття и Эса Пяяккёненым.

Книга о Реболах привлекла широкое внимание

Чуть больше года прошло с того времени, когда Ребольское общество опубликовало в декабре 2017 г. книгу « Repola – Elämää ja ihmisiä kahdella puolella rajaa» («Реболы. Жизнь и люди по обе стороны границы»). Книгу заметили не только члены общества, но и широкий круг читателей. Первые 350 экземпляров разошлись за пару месяцев, и уже в феврале надо было заказать дополнительный тираж. Особенно много книг приобрели в Лиексе, так как местная история тесно связана с историей Ребол. И в библиотеках по всей Финляндии у книги много читателей.

Сразу после выхода книга получила положительные отзывы и в прессе. Книге была посвящена передача в телевизионных новостях Восточной Финляндии. Подробные рецензии были опубликованы, по крайней мере, в десяти газетах, а также в двух научных журналах. Рецензии были опубликованы и Петрозаводске в финноязычной газете «Karjalan Sanomat» и в газете, выходящей на карельском языке, «Oma Mua».

Бывал ли Пертти Виртаранта в Реболах?

В мае прошлого года исполнилось сто лет со дня рождения известного ученого, лингвиста, академика Пертти Виртаранта. Дата широко отмечалась в прессе, на семинарах. Вышла юбилейная книга воспоминаний ”Täyttä työtä. Pertti Virtarannan satavuotismuisto”. Виртаранта неоднократно бывал в Карелии. Уже в 1950-, 1960- и 1970-годы он посетил многие места, куда в то время финнам было очень трудно попасть. Но бывал ли он в Реболах? На этот вопрос я стал искать ответ в различных источниках.

Во время войны, будучи офицером т.наз. отдела просветительской работы, он был довольно близко от Ребол. Виртаранта собирал образцы карельской речи. В частности, в деревне Лупасалми около Поросозера он провел в 1943 г. две недели.

В 1972 г. Виртаранта вместе с женой Хельми был в Карелии целый месяц, это была его двенадцатая поездка в Советский Союз. Тогда они на поезде доехали до Надвоиц и оттуда на машине до Ругозера. В поездке их сопровождал Юхо Миэттинен из Карельского филиала Академии наук. В Ругозере было записано много интересного материала, плачи, образцы речи. Тогда же побывали и в Ондозере, где, к удивлению ученых, лучшими рассказчиками были мужчины, хотя обычно это прерогатива женщин.

В Тикше был тогда крупный леспромхоз, жителей было больше тысячи. И поскольку люди съехались из разных мест, была возможность записать образцы многих диалектов. Одна из записей сделана с Марией Никифоровной Трифоновой. Мария была родом из Кимовар, вышла замуж в Конецостров.

И хотя образцы речи были из Ребол, в самих Реболах Виртаранта не бывал. В 1990-годы он участвовал в поездках, организованных «Карельской горницей» из Кухмо. Маркку Ниеминен вспоминает, как они в1993 г. ехали из Гимол в Костомукшу совсем близко от Ребол. Ответ на вопрос заголовка звучит: Виртаранта почти был в Реболах, но поскольку ехали ночью, то, скорее всего, Реболы он проспал.

Пертти Ранникко

REPOLA-SEURA R.Y.

Hallitus 1.3.2018 – 28.2.2019

Ville Pänttönen, *puheenjohtaja, taloudenhoitaja,*
gsm 040 5111 560
Kauppakatu 10a A 1, 80100 JOENSUU
ville.panttonen@gmail.com

Lea Tserni-Puittinen, *sihteeri*,
gsm 050 5204121
Kylänlahdentie 24, 81810 JAMALI
lea.tsernipuittinen@lieksa.fi

Valentina Afanassieva, gsm 040 716 5151
valentina.afanassieva@elisanet.fi

Asko Saarelainen, gsm 040 104 4111
Korholantie 1, 81720 Lieksa
asko.saarelainen@lieksa.fi

Antti Pottonen, *varapuheenjohtaja*
pottonen@gmail.com

Lea Tajakka
lea.tajakka@oyk.fi

Jorma Turunen, gsm 050 044 5444
Lohenevä 1 b, 02170 Espoo
jorma.t.turunen@gmail.com

Hallituksen ulkopuolinen jäsensihteeri
Päivi Kiiskinen, gsm 050 511 6580
Kiehiskuja 3, 80140 JOENSUU
paivi.kiiskinen1@gmail.com

VUOSIKOKOUS la 30.3. klo 13 Joensuussa

Repola-seuran vuosikokous pidetään lauantaina 30.3.2019 klo 13 Joensuun ortodoksisessa seurakuntatalossa (pieni kokoushuone, osoite on Kirkkokatu 32). Tilaisuuden alussa Antti Holopainen esittelee Via Kalevala-hankkeen toimintaa ja matkoja. Varsinainen kokous alkaa klo 14. Esillä on sääntöjen 10. pykälän mukaiset asiat (mm. toimintakertomus, tilinpäätös, vastuuvapauden myöntäminen, toimintasuunnitelma, talousarvio ja hallituksen jäsenten valinta). Toimintakertomus on tämän lehden sivulla 16. Kahvitarjoilu. Tervetuloa mukaan!

Heinäkuussa Repolaan

Repola-seura suunnittelee matkaa Repolaan. Matka-ajankohdaksi on suunniteltu 12.–15. heinäkuuta. Pyydämme kiinnostuneita ilmoittautumaan alustavasti maaliskuun loppuun mennessä Ville Pänttöselle (ville.panttonen@gmail.com, p. 040 5111 560).